



Pahoinvointiyhteiskunta ja riistotalous

Olemme eläneet viimeiset 30 vuotta runsaudensarven aikaa. Maapallon historiassa ei ole koskaan ollut näin edistyksellistä ja vaurasta aikakautta. Hyvinvointivaltiomme yhtälön suurin ongelma on kuitenkin se, että se on rakennettu lähes kokonaan velan varaan. Kysymys kuuluu: kuinka kauan pystymme jatkamaan velkarahalla elämistä – ja mitä tapahtuu, kun tämä kestämaton yhtälö tulee tiensä päähän?

Monilla mittareilla mitattuna Suomea voi kutsua aidoksi hyvinvointivaltioksi. Mutta henkisillä mittareilla mitattuna maksamme vauraudestamme kovan hinnan. Elämme jatkuvassa kiireessä, työn paineessa ja velkavankeudessa. Kun pysähdymme katsomaan kokonaisuutta, alkaakin näyttää siltä, että elämmekin pahoinvointiyhteiskunnassa.

Mitä on tapahtunut kohtuudelle?

Kun valtio veroillaan ja erilaisilla maksuilla vie kansan ja yritykset kipurajalle, yritykset tekevät saman. Ne hinnoittelevat tuotteensa ja palvelunsa mahdollisimman ylös – kipurajalle saakka. *Mitä isot edellä, sitä pienet perässä* -mentaliteetti pätee myös tähän.

Palvelun tai tuotteen todellisella arvolla tai lähtö hinnalla ei ole enää merkitystä, vaan siitä veloitetaan niin paljon kuin markkinat vain kestävät. Suomen kaksi suurta päivittäistavaraketjua ajavat alihankkijat ahtaalle. Ne tuntevat voimansa ja käyttävät sitä säälimättä hyväkseen. Riiston kehä pyörii, ja maksajaksi jää aina tavallinen kansalainen.

Kipuraja on tulossa vastaan sekä yksittäisten ihmisten elämässä että koko yhteiskunnan tasolla. Kahvikupillisesta pyydetään niin paljon kuin siitä voidaan saada – ja mieluiten

hieman enemmänkin. Myös yritykset, joissa valtio ja kunnat ovat mukana, riistävät kansaa. Energian, veden, kaukolämmön ja jätehuollon hinnat vedetään kattoon.

Jos talvi on leuto, sähkön hintaa nostetaan jollain tekosyyllä. Jos maailmalla räjähtää pommi, polttoaineen hinta nousee välittömästi, mutta alaspäin se laskee hitaasti – jos koskaan. Sakot ja pysäköintimaksut nousevat vuosi vuodelta. Soittaminen moniin valtion virastoihin on maksullista. Vielä jokin aika sitten erääseen työttömälle tarkoitettuun valtion puhelinnumeroon soittaminen maksoi lähes kaksi euroa minuutissa. Nämä kaikki ovat piiloveroja.

Valtiovalta pohtii kuumeisesti, mitä uusia veroja voisi keksiä. Miten olisi katuvalon käyttömaksu? Kirjastovero? Puistomaksu tai uimarannan käyttövero?

Kunhan tekniikka kehittyy vielä hieman lisää, valvonta ulottuu entistä syvemmälle arkeen. Esimerkiksi ajoneuvoihin asennettavien paikannusjärjestelmien avulla voitaisiin periä vero ajetuista kilometreistä. Samalla järjestelmää olisi helppo hyödyntää pysäköinti- ja ylinopeussakoissa. Kuukauden lopussa auton omistajan pitää tarkistaa järjestelmästä, missä tuli parkkeerattua liian kauan tai ajettua liian kovaa – ja kirjoittaa itselleen sakon. Ratsioissa poliisi vain tarkistaisi, että sakot on maksettu. Tekniikka on kätevää – ja pelottavaa.

Pysäköintisakot ovat täysin kohtuuttomia suhteessa rikkomukseen. Pari minuuttia myöhässä oleva autoilija voi saada jopa 80 euron sakon. Rikkomus voi olla ajallisesti muutaman minuutin ja rahallisesti muutaman sentin arvoinen, mutta seuraamus on monikymmenkertainen. Todellisuudessa kyse ei ole rangaistuksesta vaan piiloverosta – aivan kuten pysäköintimaksutkin.

Mikä yhdistää suomalaisia yrityksiä ja valtiovaltaa? Onko se riisto, ahneus, epärehellisyys ja epäoikeudenmukaisuus – vai oikeudenmukaisuus, kohtuus, auttaminen ja rehellisyys?

Yritykset ovat usein suora heijastus valtiovallan arvomaailmasta ja toimintatavoista. Sama pätee myös kansalaisiin, sillä ei ole olemassa erillistä valtiovaltaa tai yrityksiä – on vain ihmisiä, jotka niitä johtavat. ***Niin on käärme kuin on pää.***

Tulojen maksimointi hinnalla millä hyvänsä

Tällä hetkellä maapallon taloudellista eteenpäin marssia johtavat suuret kansainväliset pankit ja myös yritykset. Ne sanelevat säännöt jopa valtioille. Pankit ovat kasvaneet niin suuriksi, ettei niitä voida enää päästää kaatumaan. Tästä on syntynyt vakava moraalinen ongelma: pankit voivat ottaa valtavia riskejä, koska ne tietävät, että epäonnistumisen hetkellä valtio ja veronmaksajat tulevat apuun. Kansalaiset maksavat aina laskun.

Aikaisemmin pankki oli kuluttajan kassakaappi ja paikka, josta haettiin lainaa. Viimeisimmässä USA:n pankkikriisissä valtio lainasi pankeille valtavia summia estääkseen

niiden kaatumisen. Ajatuksena oli, että pankit lainaisivat rahat edelleen kuluttajille ja yrityksille, jotta talous lähtisi uudelleen käyntiin. Näin ei kuitenkaan tapahtunut.

Pankit pitivät rahat itsellään. Ne sijoittivat ne kohteisiin, joista saivat paremman tuoton, ja jakoivat samalla tukirahoista itselleen massiivisia bonuksia. Kansalaisten rahoilla pelastetut pankit eivät auttaneet kansalaisia.

Kreikan ja muiden kriisimaiden tukipaketeissa pankkiirit sanelivat ehdot. Etenkin suuret saksalaiset ja ranskalaiset pankit saivat tukipaketeista ensimmäisinä omat saatavansa turvaan. Suomenkin tukirahat kävivät vain kääntymässä kriisimaissa ja valuivat sen jälkeen suoraan kansainvälisten pankkien tileille.

Tämä on puhdasta kansan riistoa.

Mutta se on vasta pintaraapaisu verrattuna siihen, miten suuret pankit manipuloivat valuutta-, jalometalli- ja pörssikursseja ympäri maailmaa. Maailma on pankeille kuin yksi suuri pajatso, jota ne pelaavat valtavilla panoksilla piittaamatta siitä, miten peli vaikuttaa yksittäisiin ihmisiin, perheisiin tai kokonaisiin kansakuntiin. Kansainväliset pankit ovat riistotalouden kirkas malliesimerkki.

Pankit ovat toistuvasti jääneet kiinni rahanpesusta, huumekartellien auttamisesta ja terrorismin rahoituksen mahdollistamisesta. Vuonna 2012 HSBC-pankki myönsi auttaneensa Etelä-Amerikan huumekartelleja ja terroristeja pesemällä rahaa lähes miljardin dollarin edestä. Ajankohta ei ollut sattumaa: tunnustus tehtiin juuri ennen joulua, jolloin ihmisten huomio on muualla.

USA:n valtionsyyttäjä esitti käsittämättömiä tekosyitä sille, miksi HSBC:tä ei kannattaisi viedä oikeuteen. Viranomaisilla oli tarkat tiedot rahansiirroista: kuka ne oli tehnyt, milloin ja minne. Kyseessä olisi ollut poikkeuksellisen helppo rikos osoittaa toteen. Silti pankki selvisi pelkillä sakoilla.

Yksikään pankin johtohenkilö tai työntekijä ei joutunut vastuuseen. Todennäköisesti he saivat jopa bonuksia. Sakot maksettiin käytännössä pankin asiakkaiden rahoilla korkeampina palvelumaksuina. Jos tavallinen kansalainen syyllistyisi vastaavaan rikokseen, vankeus olisi välitön. Mutta jos sinulla on tarpeeksi rahaa ja valtaa, voit tappaa ihmisiä epäsuorasti ilman seuraamuksia.

HSBC ei ole poikkeus. Vuosien 2006–2012 aikana yli tusina suurpankkia teki Yhdysvaltojen oikeuslaitoksen kanssa sopimuksia vastaavista rikkomuksista. Näiden pankkien toiminta on epäsuorasti vastuussa tuhansien ihmisten kuolemista, satojentuhansien huumeriippuvuuksista, rikotuista perheistä ja tuhotuista elämistä. Silti yksikään pankin johtoportaaseen kuuluva ei joutunut henkilökohtaiseen vastuuseen teoistaan. Ja

myöhemmin myös Danske Pankki ja Nordea jäi kiinni samoista rikoksista, ja selvisi pelkillä sakoilla.

Kansainväliset lääkefirmat

Kansainväliset lääkefirmat ovat tulleet tunnetuiksi siitä, että ne väärentävät tai valikoivat tutkimustuloksia ja jättävät järjestelmällisesti julkaisematta kaiken sellaisen tiedon, joka osoittaa lääkkeen olevan tehoton tai vaarallinen. Tämä saattaa tulla yllätyksenä monille, mutta lääketutkimus ei ole läheskään niin objektiivista ja rehellistä kuin meille annetaan ymmärtää.

Kun lääkefirmat testaavat esimerkiksi mielialalääkkeitä, ne valitsevat testiryhmiin potilaita, joita kyseinen lääke todennäköisimmin auttaa. Testihenkilöitä ei valita sattumanvaraisesti. Jos kyseessä on masennuslääke, tutkimukseen otetaan usein henkilöitä, joilla ei ole muita psyykkisiä tai fyysisiä oireita kuin lievä tai rajattu masennus.

Todellisessa elämässä tilanne on täysin toinen. Monilla masennuksesta kärsivillä ihmisillä on samanaikaisesti useita muita ongelmia: ahdistuneisuutta, unettomuutta, päihdeongelmia, fyysisiä sairauksia tai traumaattisia kokemuksia. Näissä tapauksissa lääkkeen vaikutus on huomattavasti epävarmempi.

Kun lääkefirmat saavat itse valita testihenkilöt, on helppoa rakentaa tutkimusasetelma, jossa lääke näyttää toimivalta. Näin lääke saa myyntiluvan. Tämä ei kuitenkaan takaa, että lääke olisi todellisessa elämässä turvallinen tai tehokas. Tämän vuoksi monet asiantuntijat arvioivat, että jopa parhaat lääkkeet auttavat vain noin 30–50 prosenttia käyttäjistä.

Lääkefirmat teettävät suuren osan tutkimuksistaan yliopistoissa, jotka ovat taloudellisesti riippuvaisia lääkeyhtiöiden rahoituksesta. Tämä herättää perustellun kysymyksen tutkimusten riippumattomuudesta. Jos jokin yliopisto tuottaisi jatkuvasti tuloksia, jotka ovat lääkefirmoille epäedullisia, voidaan varsin hyvin olettaa, että rahoitus ja tutkimusyhteistyö siirtyisivät nopeasti muualle.

Järjestelmä ohjaa tutkimusta haluttuun suuntaan. Tutkijat eivät välttämättä valehtele, mutta he oppivat nopeasti, millaisia tuloksia kannattaa tuottaa ja millaisia ei.

Aivan kuten pankit, myös monet lääkefirmat ovat maksaneet miljardiluokan sakkoja lukemattomista väärinkäytöksistä. Näihin kuuluvat väärät markkinointiväitteet, vaarallisten sivuvaikutusten salaaminen, lahjonta ja viranomaisten harhaanjohtaminen. Kautta maailmaa miljoonia ihmisiä on kuollut tehostomien tai vaarallisten lääkkeiden seurauksena.

Näistä rikoksista kukaan ei käytännössä koskaan joudu henkilökohtaiseen vastuuseen. Sakot maksetaan yrityksen kassasta ja siirretään suoraan uusien lääkkeiden hintoihin. Sakot eivät

kohdistu yhtiön johtoon, osakkeenomistajiin tai päätöksentekijöihin – ne maksaa sairastajan kuluttaja.

Jos tavallinen kansalainen aiheuttaisi vastaavaa vahinkoa tai kuolemia, seuraukset olisivat välittömät ja ankarat. Mutta jos taustalla on monikansallinen lääkejätti, asia hoidetaan rahalla. Vastuu katoaa.

Tässä kohtaa järjestelmä paljastaa todellisen luonteensa: raha on tärkeämpää kuin ihmishenki. Jos sinulla on tarpeeksi rahaa, valtaa ja lakimiehiä, voit käytännössä tappaa ihmisiä ilman seuraamuksia.

Ison rahan valta

Suomessa ilmiö näkyy vielä suhteellisen hillitysti, mutta maailmalla ison rahan valta perustuu avoimeen vaalirahoitukseen, poliittisiin tukijärjestelmiin sekä suoraan ja epäsuoraan korruptioon. Poliitikot tietävät, että poliittinen ura on harvoin elinikäinen, ja siksi he varmistavat tulevaisuutensa jo vallassa ollessaan. Poliitiikan jälkeen odottavat pankit, suuryritykset, etujärjestöt ja lobbausorganisaatiot – juuri ne tahot, jotka ovat rahoittaneet ja tukeneet heitä.

Ison rahan houkutus on voimakas, ja vain harvalla on selkärankaa sanoa ei. Jopa periaatteellinen poliitikko saattaa antaa itsensä suostutella tekemään puolihämäriä ratkaisuja, joita perustellaan yhteiskunnan tai kansan edulla. Todellisuudessa kyse on usein oman tulevaisuuden turvaamisesta.

Sama toimintamalli näkyy myös arjen pienemmässä mittakaavassa. Meistä moni suosii sukulaista tai auttaa kaveria, jos on mahdollisuus vaikuttaa tilaukseen tai urakkaan. Poliitikot toimivat samalla tavalla – vain isommilla summilla ja suuremmilla seurauksilla. Näin riistokapitalismin rattaat pyörivät myös meidän omissa yhteisöissämme. Nk. poliittiset hillotolpat ovat myös hyvä esimerkki meidän kotikutoisesta korruptiosta.

Ahneudella ei ole rajaa

Riistokapitalismi ei korjaannu itsestään, koska ahneudella ei ole luonnollista rajaa. Ongelmat pahenevat vuosi vuodelta. KEVA:n entisen toimitusjohtajan Merja Ailuksen tapaus on tästä paljastava esimerkki.

Hänelle hankittiin kaksi yli miljoonan euron työsuhdeasuntoa, joista toiseen tehtiin noin 250 000 euron remontti. Tämä ei kuitenkaan riittänyt, vaan hän vaati yli kahden miljoonan euron arvoista uutta asuntoa. Lisäksi hän vaati merkittävää palkankorotusta jo ennestään yli 300 000 euron vuosipalkkaansa. Kallis avoauto, laittomilla järjestelyillä hoidetut etuudet, kaksinkertaiset lapsilisät ja KEVA:lta laskutetut muuttokulut kertovat kaikki samasta asiasta: mikään ei riitä.

Eroamisensa jälkeen Ailus ei osannut edes nimetä virhettään. Tämä kertoo täydellisestä todellisuudentajun katoamisesta.

Jos tällaisesta henkilöstä tulisi valtion johtaja, Mäntyniemestä tulisi sivurakennus ja sen viereen nousisi uusi palatsi kultaisine hanoineen. Juuri tällaisista ihmisistä kasvavat maailman berlusconit ja imelda-marcosit. Herätyskellojen pitäisi soida myös Suomessa.

Onko oikein, että poliittisin perustein valituille henkilöille maksetaan satojentuhansien eurojen palkkoja, vaikka heillä ei ole tehtäväänsä käytännön osaamista ja todellinen päätöksenteko tapahtuu virkamiesten ja ekonomistien pöydissä? Kun eläkerahastoja ja yhteiskunnan keskeisiä instituutioita johdetaan näin, ovat kansalaisten miljardit vaarallisen heppoisisa käsissä.

Politiikka, valta ja moraalinen hämärtyminen

Viimeisimmän pankkikriisin jälkeen pankit ovat puolustelleet jättipalkkojaan ja bonuksiaan sillä, että osaajat muuten siirtyisivät muualle. Tämä perustelu ontuu pahasti, sillä samat pankit olivat juuri ajaneet koko maailmantalouden romahduksen partaalle. Silti ne katsoivat ansaitsevansa ennätyspalkkiot. Tämä ei ole muuta kuin puhdasta ahneutta.

Sota tuo esiin ihmisen pimeimmät puolet – samoin tekevät politiikka, valta ja raha. Valta sekoittaa kenen tahansa pään. Useiden tutkimusten mukaan ammattipolitiikka vetää puoleensa ihmisiä, joilla on narsistisia ja psykopaattisia piirteitä. Monille politiikka on ensisijaisesti taloudellinen uravalinta.

Ilmiö näkyy myös kunnallispolitiikassa, jossa paikalliset yrittäjät istuvat päättävissä elimissä ja jakavat urakat keskenään. Tämä ei ole poikkeus, vaan järjestelmän ominaisuus.

Poliitikkojen tapa puhua sodista on kylmää ja etäistä. He toistelevat samoja tyhjiä korulauseita rauhasta samalla, kun sodat jatkuvat. On käsittämätöntä, että vielä tällä vuosituhannella sallimme sodan, nälän, luonnon tuhoamisen ja systemaattisen riiston. Kaikki sodat voitaisiin lopettaa nopeasti YK:n avulla, jos siihen olisi poliittista tahtoa. Kyse ei ole kyvyttömyydestä vaan arvoista.

Poliitikkojen kyvyttömyys

Marraskuussa 2013 Taloussanomien kirjoitti, kuinka hallituksen ministerit epäonnistuivat toistuvasti miljardiluokan säästöjen löytämisessä kuntataloudesta. Lopulta virkamiehet tekivät sen työn, jossa ministerit epäonnistuivat.

Tämä herättää olennaisen kysymyksen: mitä virkaa on ministereillä, jotka eivät hallitse omaa vastuualueettaan? UAD-mallissa päätösvalta olisi asiantuntijoilla, ei puolueiden edustajilla.

Jotkut ovat ehdottaneet väliaikaista virkamieshallintoa – mutta miksi väliaikaista? Miksei pysyvää ratkaisua?

Samana päivänä eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ilmoitti tekevänsä matkan Brasiliaan. Matkaa perusteltiin ”äärimmäisellä tärkeydellä”. Aina kun jokin asia vakuutellaan moneen kertaan äärimmäisen tärkeäksi, se on syytä kyseenalaistaa.

Kun säästöjä haetaan kouluista, vanhustenhoidosta ja terveydenhuollosta, kaikki puoliturhat matkat tulisi jäädyttää. Yksi virkamies voisi laatia kattavan selvityksen muutamassa päivässä ilman kalliita matkoja. Kyse ei ole tiedon puutteesta vaan etuoikeuksista.

Kansan pahoinvointi

Työpahoinvointi on huipussaan. Masennus, uupumus ja mielenterveysongelmat lisääntyvät. Yhä nuoremmat siirtyvät työkyvyttömyyseläkkeelle. Jatkuva stressi on palkkio vuosien lojaalisuudesta. Suurin osa yli 50-vuotiaista kamppailee jaksamisen kanssa ja odottaa eläkettä epätoivoisesti.

Yrityksissä eletään jatkuvassa epävarmuudessa neljännesvuositalouden armoilla. Yksi heikko jakso voi johtaa lomautuksiin tai irtisanomisiin. Elämä kutistuu selviytymistaisteluksi.

Meillä suomalaisilla olisi mahdollisuus hyvään, tasapainoiseen elämään ilman itsensä loppuun ajamista. Silti juoksemme materian ja turhuuden perässä ja annamme pienen, usein kyvyttömän poliittisen eliitin päättää tulevaisuudestamme.

Tämä ei ole kohtalo. Tämä on valinta.

UAD-malli.org